

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Шубіної Олени Павлівни
«Розвиток креативності вихованців у закладах позашкільної освіти засобами
STEM-технологій»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертації. Сучасні соціально-економічні умови висувають нові вимоги до розвитку сучасної людини у зв'язку з необхідністю безперервної адаптації до мінливих соціально-економічних умов, до постійно зростаючого обсягу інформації, якою змушена оперувати сучасна людина. Сьогодні актуальною є проблема використання й створення нових прийомів, способів, технологій педагогічної діяльності, орієнтованих на формування креативної особистості. З огляду на зазначене тема дисертаційної роботи Шубіної О.П. є актуальною.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконувалася в контексті реалізації завдань наукової теми кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка «Теоретичні та методичні засади науково-педагогічного супроводу обдарованої особистості» (державний реєстраційний номер 0110 U 002109).

Достовірність та обґрунтованість одержаних наукових результатів. Обґрунтованість результатів дослідження підтверджується логікою та виваженістю підходу до формування структури і змісту роботи для досягнення визначених дослідницьких завдань; обраними для їх реалізації науковими підходами (системний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, компетентнісний, синергетичний, середовищний); глибоким науковим аналізом досліджуваного явища; репрезентативністю джерельної бази (представленою вітчизняними і зарубіжними науковими дослідженнями) та її науковим вивченням; широкою і якісною апробацією одержаних результатів на наукових заходах міжнародного і всеукраїнського рівнів (11 конференцій,

у тому числі 9 міжнародних), значною кількістю публікацій (14 статей), в яких оприлюднено висновки дослідження.

У роботі на основі аналізу наукових досліджень узагальнено основні відмінності між поняттями «творчість» та «креативність». Сформовано авторське визначення поняття «креативність» за допомогою контент-аналізу (зроблено розширений контент-аналіз із визначення ключових слів).

У дисертаційному дослідженні виокремлено основні загальноприйняті критерії структури креативності (за Гілфордом) та уточнено структуру креативності вихованців закладів позашкільної освіти, критерії та показники різних рівнів у якості складових елементів: оригінальність формальна, розробленість-асиметрія, розробленість-деталізація, оригінальність-тематична, назва. Дисертантка виділила потенціал закладів позашкільної освіти щодо можливостей розвитку креативності дітей та молоді.

Проаналізовано законодавчу базу та можливості упровадження STEM-технологій в освітній процес закладів позашкільної освіти України. Додатково у дисертаційному дослідженні досить детально схарактеризовано основні історичні етапи розвитку позашкільної освіти на території сучасної України, різні типи функціонуючих закладів позашкільної освіти, напрями та форми організації освітнього процесу.

Детально проаналізовано історію розвитку STEM-освіти у різних країнах. Виокремлено STEM-технології, використання яких сприяє можливості розвитку креативності вихованців закладів позашкільної освіти: мейкерство, дослідницько-пізнавальне навчання, метод навчальних проєктів. Спроєктовано та науково обґрунтовано модель розвитку креативності вихованців закладів позашкільної освіти. Розроблено методiku реалізації запропонованої моделі, яка включає у себе чотири послідовних етапи. У процесі впровадження моделі розроблено та реалізовано низку методичних заходів для педагогічних працівників. За результатами проведеної експериментальної роботи підготовлено ґрунтовні висновки, як доводять

ефективність запропонованої моделі і виділяють особливості розвитку креативності вихованців різних напрямів діяльності.

Ступінь новизни основних результатів дисертації полягає в тому, що науково обґрунтовано та розроблено модель розвитку креативності вихованців закладів позашкільної освіти засобами STEM-технологій, яка має такі складові: методологічний компонент, ціннісно-мотиваційний компонент; організаційно-технологічний компонент, результативно-оцінний компонент. Уточнено структуру креативності вихованців закладів позашкільної освіти, критерії та показники визначення її рівня. Проаналізовано сутність та відмінності понять «творчість» та «креативність». За допомогою методу контент-аналізу сформовано авторське визначення поняття креативність з огляду на специфіку позашкілля. Встановлено зв'язок між позашкільною освітою та можливостями розвитку креативності дітей та молоді. Визначено критерії показники та охарактеризовано рівні сформованості креативності вихованців закладів позашкільної освіти. Розроблена та реалізована модель STEM-закладу освіти, відповідно до якої удосконалено освітній процес закладу позашкільної освіти шляхом наповнення структури новими гуртками, запровадженням STEM-технологій та наповненням новими сучасними засобами навчання.

Подальшого розвитку набули положення щодо запровадження в освітній процес закладів позашкільної освіти STEM-технологій та підготовка педагогічних працівників до їх реалізації.

Практична цінність результатів дослідження полягає: у впровадженні інноваційних технологій, форм і засобів навчання у позашкіллі, які сприяють розвитку креативності вихованців, розробці Програми підготовки спрямованої на підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо опанування ІКТ, необхідних для впровадження STEM. Удосконаленні змісту науково-методичного забезпечення з питання реалізації STEM-освіти. Матеріали дослідження можуть бути використані в освітньому процесі адміністрацією, керівниками гуртків закладів позашкільної освіти, вчителів з

образотворчого мистецтва, технологій, обслуговуючої праці, керівниками факультативів закладів загальної середньої освіти, викладачів курсів підвищення кваліфікації у системі післядипломної освіти.

Дані про відсутність текстових запозичень і порушень академічної доброчесності. Оригінальність тексту дисертації становить 91,5%. Наявні в роботі запозичення не мають ознак плагіату і є правомірними. Фактів про порушення академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Оцінюючи дисертаційну роботу Шубіної О.П. в цілому позитивно, необхідно зупинитись на деяких питаннях і пропозиціях:

- у додатках до дисертаційного дослідження наявна Програма підготовки педагогічних працівників, яку можна доповнити методичними рекомендаціями щодо підвищення рівня професійної майстерності педагогів закладів позашкільної освіти;

- результати анкетування педагогічних працівників щодо впровадження інноваційних технологій в закладах освіти може бути використане для подальших наукових досліджень;

- у третьому розділі наявна значна кількість таблиць, які демонструють результати проведеного дослідження що несуттєво переобтяжує текстову частину.

Зазначені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, не зменшують її наукової новизни та практичної значущості, тому не стають на перешкоді для представлення у разову раду для офіційного захисту.

Відповідність дисертації вимогам, що передбачені пунктами 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії. У цілому дисертація Шубіної Олени Павлівни є цілісною, самостійною, завершеною науковою працею на правах рукопису, яку виконано на актуальну тему з використанням наукових методів дослідження. Робота характеризується логічністю змісту, обґрунтованістю наукових положень і висновків, містить

наукові теоретично-обґрунтовані результати, які мають наукову новизну, теоретичне і практичне значення, свідчать про особистий внесок здобувачки та достатньо повно представлені в наукових публікаціях. Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р.), а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійно-педагогічної,
спеціальної освіти, андрагогіки та управління
Житомирського державного університету
імені Івана Франка

Віта ПАВЛЕНКО

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ:
Начальник відділу кадрів Житомирського
державного університету
імені Івана ФРАНКА

